

УДК: 330.322: 311.2  
JEL Classification: C 1  
doi: 10.31767/nasoa.3-4-2021.01

**С. С. ГЕРАСИМЕНКО,**  
доктор економічних наук, професор,  
завідувач кафедри статистики та математичних методів в економіці,  
Національна академія статистики, обліку та аудиту,  
e-mail: CCGerasimenko@nasoa.edu.ua,  
ORCID: 0000-0002-6522-3091

## Інформаційне забезпечення поведінки інвесторів на фондовому ринку

*В статті зосереджено увагу на напрямках застосування статистичних методів у прийнятті рішень інвесторами на фондовому ринку. Запропонований підхід дозволяє створювати та використовувати статистичну інформацію з метою обґрунтування вибору сегменту ринку та певного емітента, придбання цінних паперів якого має сприяти досягненню мети інвестора. Статистичне оцінювання явищ і процесів на фондовому ринку та його моделювання та прогнозування на відповідних статистичних засадах дозволить підвищити результативність інвестування, що має позитивно вплинути на розвиток економіки.*

**Ключові слова:** інвестиції, цінні папери, фондовий ринок, інформаційне забезпечення, статистичні показники, методи оцінки, ризики, аналіз.

**S. GERASYMENKO,**  
Dsc (Economics), Professor,  
Head of Statistics and Mathematical Methods in Economics Department,  
National Academy of Statistics, Accounting and Audit

## Information Support of Investor Behavior in the Stock Market

*The Ukrainian stock market being at the initial phase of formation, its low performance results in the intractability of the Ukrainian economy for domestic and foreign investment. With poor awareness of theoretical principles underlying stock market operations, participants of the domestic stock market require advanced professional skills and competencies, especially ones related with information support.*

*In focus of the article are applications of statistical methods in decision-making by investors in the stock market. A detailed description of the stock market performance in Ukraine is given. The barriers on the way to obtaining comprehensive information on partners, subject of transaction and stock market conjuncture in Ukraine are determined. A scheme of statistical support for stock market analysis and forecasting is proposed; the objectives of statistical analysis of the stock market for various investor categories are outlined; the phases of assessment of the issue's investment attractiveness are determined, with providing its algorithm. The types and causes of risks immanent in the stock market events are summed up.*

*The proposed approach allows for creating and using statistical information to justify the choice of market segment and a particular issuer whose securities, once purchased, should contribute to the investor's goal. Statistical assessment of phenomena and processes in the stock market and its modeling and forecasting on the appropriate statistical basis will increase the efficiency of investment, which should have a positive impact on the economic development.*

**Keywords:** investments, securities, stock market, information support, statistical indicators, valuation methods, risks, analysis.

**Постановка проблеми.** Організація та ведення бізнесу потребують вкладання коштів для придбання будівель, обладнання, сировини, матеріалів, наймання робочої сили. Після цього через певний час відбувається виробництво продукції чи надання послуг, за які можуть бути отримані гроші, необхідні для відшкодування вкладених коштів, а в разі перевищення їх суми над витратами – ще і прибутки. Отримати вказані кошти можна через декілька джерел, серед яких основним є фондовий ринок (паралельно з цим поняттям часто використовується термін “ринок цінних паперів (ЦП)”). Обороти світового фондового ринку вимірюються трильйонами доларів. Втім, на думку одного з найвідоміших фахівців фондового ринку Дж. П. Моргана, “він коливатиметься” [4, с. 8]. І це було не просте застереження: він знав, що це єдина оцінка ринку, яка має обґрунтування.

Чому ж інвестори, ґрунтуючись на такому непевному прогнозі, вкладають гроші в акції? Аналіз фондового ринку свідчить, що протягом понад 100 років (за винятком декількох коротких періодів, тривалість яких не перевищувала чотирьох років) він проявляє стабільну тенденцію до зростання. І, згідно з емпіричними доказами, пов’язане це з постійним – більш або менш швидким – розвитком економіки країн, в яких функціонує фондовий ринок. Тобто зростання фондового ринку і розвиток економіки – це два взаємопов’язані та взаємообумовлені процеси.

Стан ринкової економіки прямо пропорційно пов’язаний з обсягом торгівлі ЦП. Вплив тут взаємний:

- зростання фондового ринку сприяє розвитку економіки,
- показники фондового ринку є індикаторами стану і розвитку економіки країни.

В Україні обидва ці процеси знаходяться на початковій стадії і, як наслідок, на дуже низькому рівні – як у порівнянні як зі світовими масштабами, так і з подібними до України країнами. Зважаючи на те, що успішне входження у світовий економічний простір вимагає прискорених темпів розвитку економіки, а основним чинником останнього є розширення фондового ринку, доцільним є ознайомлення широкого загалу існуючих і потенційних учасників ринку, зокрема інвесторів, з головними засадами ефективних дій на цьому ринку.

**Огляд останніх досліджень і публікацій.** Висновки більшості авторів публікацій про фондовий ринок України [2, 3, 5, 7, 8] є лише констатацією того факту, що він недостатньо розвинений як для такої країни як Україна. Цій тезі важко заперечити, але можна очікувати позитивних змін, оскільки влада безпосередньо зайнялась питаннями, пов’язаними з прискоренням розвитку фондового ринку України.

Так, 8 червня 2021 р. Кабінет Міністрів України підписав Меморандум про взаєморозуміння з Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), Американською торговою палатою в Україні та Агентством США з міжнародного розвитку (USAID). Документ передбачає створення національного механізму біржової торгівлі на ринках капіталу та організованих товарних ринках.

“Наші громадяни отримують нові можливості у вигляді фінансових інструментів для заощадження та інвестування. Бізнес отримує довгостроковий і дешевший ресурс для розвитку власних підприємств. Підвищиться рівень прозорості та якість корпоративного управління. Держава отримає збільшення інвестицій – нові робочі місця – економічний розвиток” прокоментував цю подію прем’єр-міністр України Денис Шмигаль [9].

Повноцінному запуску фондового ринку в Україні заважають кілька обставин.

По-перше, низький рівень довіри українців до нових фінансових інструментів і загалом до такого поняття, як “біржові торги”.

По-друге, низький рівень довіри іноземних інвесторів до судової та правоохоронної систем в Україні, і цей чинник є найбільш вагомим.

По-третє, невідповідність структури власності та загального рівня прозорості українських компаній критеріям ефективності фондового ринку: в цій сфері залишається ціла низка невирішених проблем, пов’язаних із корупцією, монополізацією, олігархізацією економіки, слабким захистом вкладників.

По-четверте, високий поріг “входження” на цей ринок: для інвестування на внутрішньому ринку за наявних інструментів потрібно починати щонайменше з 12–50 тис. грн для купівлі однієї одиниці цінних паперів. Для торгів на закордонних фондових

ринках ця сума значно вища: від 2 до 10 тис. дол. Звісно, що далеко не кожен українець може собі дозволити такі інвестиції.

Проте є ще один чинник – низька обізнаність фактичних і потенційних учасників ринку щодо принципів і методів оцінки та аналізу кон'юнктури фондового ринку, а частіше – їх фінансова безграмотність. І хоча інвестування на фондовому ринку відбувається за посередництва фахівців-брокерів, проте навіть для цього емітентам та інвесторам потрібно мати бодай мінімальні знання про принципи і правила функціонування фондового ринку та постійно тримати руку на пульсі фінансового життя.

Враховуючи викладені проблеми, що заважають становленню фондового ринку в Україні, найбільш болючими серед яких є відсутність довіри до фінансових інструментів українських компаній та їх низька прозорість, можна вважати, що базовою умовою розвитку фондового ринку є створення і впровадження єдиних методів обліку, аудиту та стандартів подання суб'єктами ринку інформації про свою діяльність. Але найважливішим при цьому є те, що вибір суб'єктами тактики дій на ринку обумовлений його майбутнім, а не сучасним станом, оскільки обидва партнери на фінансовому ринку розраховують на прибуток від угоди в майбутньому:

- ✓ один – надаючи гроші на певний термін, після завершення якого він очікує отримати плату за користування ними;
- ✓ другий – використовуючи їх протягом певного терміну як капітал для отримання прибутку, після завершення якого частина прибутку буде сплачена власнику грошей у вигляді плати за користування ними.

Розроблення плану дій потребує моделювання і прогнозування кон'юнктури ринку, що можливе лише за допомогою статистичних методів. Базою для моделювання і прогнозування є відповідне інформаційне забезпечення. Метою його застосування є створення двох видів інформації для моделювання і прогнозування кон'юнктури фондового ринку:

- ✓ узагальнюючої, що характеризує ситуацію на певному сегменті ринку;
- ✓ конкретної, що характеризує кількох суб'єктів ринку, з-серед яких передбачається вибрати партнера.

**Мета статті** – обґрунтувати необхідність застосування певних статистичних методів у прийнятті рішень інвесторами на фондовому ринку.

Запропонований підхід дозволяє створювати та використовувати статистичну інформацію з метою обґрунтування вибору сегменту ринку та певного емітента, придбання цінних паперів якого має сприяти досягненню мети інвестора.

Виклад основного матеріалу. Висловлені вище положення щодо стану та тенденцій фондового ринку України вказують на його вкрай незначний, на відміну від економічно розвинених країн світу, вплив на економіку країни, що обумовлює повільні темпи її зростання. Це доводять результати порівняння основних показників діяльності фондової біржі України та декількох інших фондових бірж. Провідні місця в торгівлі цінними паперами посідають Нью-Йоркська фондова біржа (капіталізація 23 трлн дол.); NASDAQ (також знаходиться у Нью-Йорку, капіталізація 11 трлн дол.) Токійська фондова біржа (5,6 трлн дол.), Шанхайська фондова біржа (5 трлн дол.), Гонконгська та Лондонська фондові біржі [13].

Що стосується фондової біржі України, то з 16 березня 2018 р. у вільному обігу на ній знаходяться акції шести емітентів – “Райффайзен Банк Аваль”, а також компаній “Центренерго”, “Донбасенерго”, “Мотор Січ”, “Укрренергомашини”, “Укрнафта”. Загальна капіталізація їхніх акцій становить 58 млрд грн, а обсяг угод станом на 13.10.2021 р. ледве сягнув 112 млн грн. І якщо економіка і фондовий ринок України не сумірні зі США, Японією чи Китаєм, то порівняння з Польщею є досить коректним: за площею, чисельністю населення та станом економіки на момент переходу до ринкових умов господарювання на початку 90-х років минулого століття ці дві країни не набагато відрізнялися. Чого не скажеш про сьогоднішній день: ВВП за ПКС у Польщі у 2020 році був вищим від України, як у цілому, так і в розрахунку на душу населення, майже у 9 разів [12].

Значною мірою це пов'язано зі швидким впровадженням фондового ринку в інвестиційну діяльність у Польщі, чого не відбулося в Україні. Як наслідок, кількість акційних товариств, акціями яких торгують на Варшавській фондовій біржі, становить 425, з яких 47 – закордонні, а їх загальна капіталізація, за показником якої біржа

посідає 31 місце у світі, становить 1,3 трлн злотих (трохи більше 400 млрд дол.). Ці цифри непорівнянні з Україною [14].

Як вже було зазначено вище, потенційні учасники фондового ринку потребують вичерпної та прозорої інформації як про ринок, так і про партнерів на ринку. Така інформація є результатом збирання та оброблення даних і має відповідне аналітичне призначення – виявлення, моделювання та прогнозування закономірностей масових процесів, які об’єктивно притаманні фондовому ринку, а інформаційне забезпечення становить одну з двох складових статистичного забезпечення його аналізу і прогнозу (рисунок).



**Рис. Статистичне забезпечення аналізу і прогнозу фондового ринку**

*Джерело:* розробка автора

Власники заощаджень – фізичні та юридичні особи – діють на фондовому ринку за допомогою фінансових посередників, які отримують в управління гроші клієнтів і повинні, дотримуючись правил і вимог інвестиційного менеджменту, забезпечити дохід, розмір якого дозволить задовольнити вимоги клієнта та досягнути рівня прибутковості не нижче середнього для цієї сфери діяльності.

Якщо цілі та дії окремих учасників ринку можуть різнитися, вимоги до інформації для обґрунтування прийняття рішень щодо цих дій є досить подібними.

*Фізичні особи*, які мають вільні грошові кошти, можуть формувати пропозицію на ринку виходячи з двох цілей:

- 1) захистити гроші від знецінення, пов’язаного з інфляцією (збереження);
- 2) отримати прибуток, надаючи гроші в тимчасове користування тим, хто їх потребує, за певну плату (інвестування).

Досягнути цих цілей можна декількома способами, але у цій статті розглядається тільки один із них – придбання цінних паперів або на власний розсуд, або за порадою фінансового посередника, щоб отримати дохід:

- ◇ від власних цінних паперів,
- ◇ у вигляді частини доходу портфелю цінних паперів фінансового посередника.

Юридичні особи можуть виступати на фінансовому ринку як продавці – за наявності вільних грошових коштів, які потрібно зберегти від інфляції; і як покупці – в разі необхідності залучення додаткових коштів для фінансування поточних і капітальних витрат, чим формують попит на грошові кошти і отримують їх, зокрема, шляхом продажу цінних паперів:

- ◇ боргових зобов'язань (корпоративних облігацій);
- ◇ частини власності фірми (акцій).

Фінансові посередники формують:

- для власників вільних грошових коштів
  - ◇ попит – залучаючи ці грошові кошти,
  - ◇ пропозицію – пропонуючи за них або платню за тимчасове користування грошовими коштами (у вигляді сплати відсотків), або цінні папери (власні чи інших емітентів);
- ◇ для емітентів – попит на їхні цінні папери.

Виходячи з цього цілями статистичного аналізу фондового ринку для інвесторів різних типів є:

- 1) для спекулянтів – прогнозування руху ціни ЦП (визначення очікуваної доходності на коротку перспективу) за допомогою технічного аналізу;
- 2) для стратегічних інвесторів – оцінювання та прогнозування фінансового стану підприємства (пріоритетність надійності) за допомогою методів моделювання та прогнозування;
- 3) для портфельних інвесторів – визначення та прогнозування привабливості інвестицій в корпоративні права та надійності ЦП за допомогою фундаментального аналізу.

Саме вивчення взаємозв'язків між суб'єктами ринку та оцінювання тенденцій, які склалися на ринку, дозволяє виконати передбачення (скласти прогноз) щодо поведінки кожного з них при здійсненні конкретних операцій. При цьому слід враховувати дуже важливий аспект бізнесу, про який “нові” українські бізнесмени переважно або забувають, або взагалі не знають, або не хочуть в нього вірити. Сутність його полягає в наступному:

- кожна корисна угода приносить додатковий прибуток усьому бізнесові;
- невірно, що в умовах вільної конкуренції один із партнерів виграє лише в тому разі, якщо другий програє;
- справжньою угодою в бізнесі вважається така, виграш (очікуваний прибуток) від якої мають обидва партнери; це обумовлено тим, що в тому разі, якщо від реалізації угоди обидва партнери отримали більше, ніж вклали, виникає нова вартість, яка збільшує добробут усієї нації.

Але це аж ніяк не означає, що партнери мають обмінюватися рівними вартостями, як помилково вважають багато з тих, хто обговорює підстави сучасного цивілізованого бізнесу, який здійснюється відповідно до всіх правил і законів. Виходячи з наведеного вище вірним є якраз протилежне: обмін у ринковій економіці ніколи не може бути обміном рівними цінностями, бо в такому разі він взагалі не відбувається.

За інформованого та добровільного обміну (а саме це розуміють під терміном “обмін”) обидва партнери виграють, віддаючи щось із меншою цінністю взамін чогось із більшою цінністю. Більшою чи меншою саме для учасника угоди, а не взагалі. Оскільки один із них висуває попит на те, що для нього зараз є більш цінним, але чого в нього немає, а взамін пропонує те, чого може позбутися без великої шкоди для себе, бо отримує щось більш цінне. Але це станеться лише в тому разі, якщо обидва партнери мають вичерпну інформацію один про одного, про предмет угоди, про кон'юнктуру ринку.

В економічно розвинених країнах зі сталими ринковими відносинами немає перепон в отриманні такої інформації:

по-перше, існують закони, які зобов'язують кожного учасника ринку публікувати певну інформацію про свою діяльність регулярно (баланси, звіти про прибутки та збитки, бізнес-плани) чи за певних обставин (емісія цінних паперів, реорганізація, ліквідація);

по-друге, суб'єкти ринку зацікавлені надавати про себе додаткову інформацію будь-якому потенційному партнерові, до того ж правдиву, інакше будуть притягнуті до суду за деформацію;

по-третє, діє широке коло фінансових аналітиків (фірм, видань, окремих осіб), які публікують або надають на окреме прохання не тільки інформацію, а й кваліфіковану оцінку певної ситуації чи суб'єкта ринку, і так само несуть відповідальність в разі помилкової оцінки, через яку постраждали інтереси клієнта;

по-четверте, кожний суб'єкт ринку вихований так, що розуміє – без вивчення інформації про партнера небезпечно вступати з ним у ділові стосунки, і якщо для подібної оцінки не вистачає власних знань і досвіду, то слід звернутися до фінансового аналітика.

В Україні ж ситуація стосовно вимог щодо надання інформації цілком протилежна, хоча з формального боку все відповідає встановленим нормам:

1) Існують законодавчі вимоги щодо публікації даних про емітента в разі емісії цінних паперів [10, 11], але правдивість цієї інформації в багатьох випадках важко перевірити. До того ж публікація детальних планів використання майбутніх інвестицій з відповідним науковим обґрунтуванням взагалі не передбачена. Тобто практична цінність подібної інформації як гаранта майбутнього погашення зобов'язань емітентом є доволі сумнівною. Те ж саме можна сказати і про звіти, які акціонерні товариства готують до щорічних зібрань акціонерів: у офіційних звітах, які подаються до органів статистики, до податкової служби та акціонерам, містяться дані, “препаровні” під необхідним кутом зору, оскільки недоопрацьованість багатьох законів та інструкцій щодо звітності дозволяє значній кількості підприємств вести “подвійну” і навіть “потрійну” бухгалтерію.

2) Повна відсутність практики надання додаткової інформації.

3) Незважаючи на розвиненість аудиторської мережі, небагато хто з емітентів, та й лише в разі крайньої потреби (наприклад, участь у престижних і прибуткових тендерах), погоджується на позапланові аудиторські перевірки. Тому можна вітати публікації про кон'юнктуру окремих сегментів ринків, які зараз регулярно з'являються в періодичних економічних виданнях. Хоча порівняння висновків у цих публікаціях часто ставить під сумнів об'єктивність оцінок їхніх авторів, а закону про відповідальність за “помилкові” оцінки та прогнози в Україні не існує.

Тому перш ніж придбати акції інвестор має оцінити емітента як привабливий об'єкт для інвестування. В залежності від повноти наявної інформації можуть бути використані різні методи оцінювання.

Виходячи з того, що інвестиційна привабливість – це узагальнююча порівняльна характеристика напрямів, територій та об'єктів з позиції конкретного інвестора, оцінювання інвестиційної привабливості зазвичай виконується в три етапи (табл. 1).

Таблиця 1

Етапи оцінювання інвестиційної привабливості емітента

Етап	Напрямок оцінювання
Вибір виду економічної діяльності	Рівень прибутковості
Вибір галузі	Рівень прибутковості Перспективи розвитку Рівень інвестиційних ризиків
Вибір регіону	Рівень загальноекономічного розвитку Рівень розвитку інвестиційної інфраструктури Демографічна характеристика Рівень розвитку ринкових відносин Рівень криміногенного, екологічного та інших ризиків
Вибір фірми	Вартість капіталу Ринкова оцінка ЦП фірми Стадія життєвого циклу фірми

Джерело: [6]

Завершальний вибір фірми-емітента з метою інвестування відбувається з урахуванням:

- вартості і структури капіталу;
- стадії життєвого циклу фірми;
- фінансового стану емітента, для оцінювання якого найчастіше використовується система фінансових коефіцієнтів [1].

Узагальнення оцінки за допомогою фінансових коефіцієнтів здійснюється шляхом використання багатовимірної середньої. При цьому підвищити обґрунтованість оцінок інвестиційної привабливості можна обчисливши зважену багатовимірну середню шляхом надання окремим показникам диференційованої ваги згідно з їх значущістю. Цю вагу зазвичай визначають за допомогою експертних оцінок, проте останні здебільшого є суб'єктивними, а тому недостатньо надійними. Більшої об'єктивності в оцінці ваги певного чинника можна досягти, вимірявши взаємозв'язок між результатами діяльності та чинниками, які їх визначають, за допомогою показників багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу.

Але виконати такий детальний (або традиційний фундаментальний) аналіз окремому інвесторові та навіть аналітику фінансового посередника не завжди під силу, і займає він багато часу. А на зміни ситуації на фондовому ринку потрібно реагувати швидко.

Тому для прийняття оперативних рішень користуються інформацією:

- ✧ про операції, які були здійснені на фондовому ринку під час купівлі-продажу цінних паперів;
- ✧ про взаємовідносини між емітентами та власниками акцій з приводу сплати дивідендів.

В цьому разі виникає можливість використати так званий традиційний технічний (простіше кажучи, графічний) аналіз. Він ґрунтується на аксіомі: будь-які ринкові чинники – стихійні лиха або зміни економічної (фінансової, торгівельної) політики – знаходять відображення в зміні цін цінних паперів на фондовому ринку.

Для узагальнюючої характеристики зміни цін зазвичай використовують біржові індекси (середні індекси цін цінних паперів). Найбільш відомим серед індексів фондових ринків західних країн є індекс Доу-Джонса, який відображає осереднену зміну цін акцій 30 провідних американських промислових, 20 транспортних та 15 комунальних корпорацій, що котуються на Нью-Йоркській фондовій біржі. Вітчизняні фінансові аналітики та фінансові видання також почали обчислювати та наводити подібні індекси: *L*-індекс, *M*-індекс та інші.

Не вдаючись у подробиці методики їх обчислення, слід відзначити, що вони надають можливість:

- оцінити стан економіки країни;
- проаналізувати динаміку, тобто встановити тенденції зміни цін фондового ринку;
- виходячи з виявлених тенденцій здійснити прогнозування зміни цін фондового ринку.

Водночас необхідно підкреслити, що коректно вирішити останню задачу – прогнозування цін фондового ринку – за допомогою графічного методу можна тільки за умови відсутності в майбутньому різких змін в економіці та політиці.

Більш детальний графічний аналіз може бути виконаний шляхом побудови гістограми, яка об'єднає на одному графіку і динаміку цін, і динаміку обсягів продажу цінних паперів. На ній також можуть бути позначені точки розриву, які з'являються в разі перевищення нижньої ціни попереднього дня над верхньою ціною наступного або навпаки. Їх пояснення та відстеження вимагають постійного спостереження за фондовим ринком, яке здійснюють професійні аналітики.

Графічний аналіз дозволяє обґрунтувати момент проведення операції, але не визначає, стосовно якої акції її потрібно здійснити. Для вибору акції, поряд із описаним вище традиційним фундаментальним аналізом, може бути залучений сучасний технічний аналіз, який передбачає порівняльний аналіз динаміки та варіації показників ринку відносно певного набору цінних паперів, з якого цей вибір і буде здійснено.

При купівлі кількох видів цінних паперів для комплектування портфелю ЦП, завдяки чому має знизитись ризикованість вкладень, крім рівнів доходності та ризико-

ваності окремих видів акцій потрібно враховувати також ступінь піддатливості рівнів цін різних акцій впливу одних і тих самих чинників. Так, курси акцій нафтодобувних, нафтопереробних, металургійних та автобудівних компаній пов'язані прямою залежністю. Або, як сказали би математики, “коливаються в одній фазі”. Водночас курси акцій венчурних компаній, які виготовляють сучасне високотехнічне устаткування, електротехнічних компаній і підприємств залізничного транспорту коливаються “у протилежних фазах” до акцій попередньої групи компаній. Тому, якщо не враховувати фази коливань, то комплектуючи портфель ЦП з акцій з однаковими фазами коливань можна замість зменшення ризику досягти його збільшення.

Ризиками, які визначають майбутню ситуацію на фондовому ринку (його кон'юнктуру) і тому потребують оцінювання та врахування у прогнозах, можна вважати:

- тенденцію ставок;
- потреби фірми;
- вартість хеджування;
- вартість помилкових рішень;
- вигоди правильних передбачень.

Враховуючи це, фінансовий менеджер фірми має вміти управляти двома типами ризиків (тобто знаходити баланс між ризиком та доходами), які можуть вплинути на:

- вартість фінансування проєкту;
- доходність активів (табл. 2).

Таблиця 2

**Типи і причини ризиків, притаманних подіям на фондовому ринку**

Ризик	Статус фірми	Причина ризику
Валютного курсу	Позичальник	Зростання вартості позиченої валюти
Валютного курсу	Інвестор	Зменшення вартості наданої для фінансування проєкту валюти
Відсоткової ставки	Позичальник	Зростання відсоткових ставок
Відсоткової ставки	Інвестор	Зменшення відсоткових ставок (зменшення доходів)

Джерело: розробка автора

**Висновки.** Прискорення розвитку економіки є наслідком активного функціонування фондового ринку, що потребує насамперед наявності відповідного інформаційного забезпечення. Воно має ґрунтуватися на статистичних засадах збирання і оброблення даних та застосуванні статистичних методів моделювання та прогнозування поведінки суб'єктів фондового ринку для створення інформації, яка має сприяти прийняттю цими суб'єктами виважених, обґрунтованих, ефективних рішень. Саме такі рішення становлять базу для поліпшення економічного стану не тільки учасників фондового ринку, а й країни в цілому.

Водночас фондовий ринок України знаходиться на початковій стадії становлення, а тому його реальні та потенційні учасники ще не набули достатнього практичного досвіду. Його відсутність, навіть за наявності інформаційного забезпечення, може призвести до помилкових дій, що викличе чергову хвилю недовіри до цінних паперів і операцій з ними. Щоб деякою мірою запобігти цим помилкам, наведемо декілька висловів із “біржового фольклору”:

“Ви ніколи не збанкрутуєте, якщо отримуєте прибуток” (розмір прибутку не має першорядного значення).

“Купуйте, коли інші продають. Продавайте, коли інші купують” (але не зробіть помилки в термінах, коли що робити).

“Не продавайте, коли почули неприємну новину” (як сказав цар Соломон, “Все пройде!”).

“Не пропустіть вигідний для продажу момент” (тобто стежте за економічними індикаторами).



Список використаних джерел

1. Ковалев А. И., Привало В. П. Анализ финансового состояния предприятия. 4-е изд. Москва: Е&М, 2001. 256 с.
2. Касьянова Н. В., Курбанов О. О. Фондовый рынок: сучасний стан та перспективи розвитку // Економіка та суспільство. 2017. № 10. URL: [http://economyandsociety.in.ua/journal/10\\_ukr/46.pdf](http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/46.pdf)
3. Мацьків Р. Т., Фультинська Н. Ф. Діяльність фондових бірж в Україні на сучасному етапі // Гроші, фінанси і кредит. 2019. № 31. С. 663–669. URL: [http://market-infr.od.ua/journals/2019/31\\_2019\\_ukr/100.pdf](http://market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/100.pdf)
4. Нікбахт Е., Гроппеллі А. Фінанси / Пер. з англ. В. Ф. Овсієнка та В. Я. Мусієнка. Київ: Основи. 1993. 383 с.
5. Резнік Н. П., Дяченко Я. Є. Проблеми та перспективи формування фондових бірж в Україні // Сучасні питання економіки і права. 2018. № 1. С. 119–128.
6. Стонер Джеймс А. Ф., Долан Едвін Г. Вступ у бізнес / Пер. з англ. За заг. ред. Й. С. Завадського. Київ: Вид-во Європейського університету фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу, 2000. 752 с.
7. Тимошенко О. В., Гудима Л. О. Ефективний розвиток національного ринку цінних паперів як імператив економічного зростання України // Бізнес Інформ. 2020. № 3. С. 293–298. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-3-293-298>
8. Третякова О. В., Харабара В. М., Грешко Р. І. Фондовий ринок України: особливості функціонування в сучасних умовах // Економіка та держава. 2020. № 5. С. 103–107. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.5.103>
9. Офіційний телеграм-канал Прем'єр-міністра України. Facebook. URL: <https://bit.ly/2wZswNTwitter>: [https://twitter.com/Denys\\_Shmyhal](https://twitter.com/Denys_Shmyhal)
10. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 24.09.2020 № 3480-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/print1491296480899025>
11. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків: Закон України від 30.10.1996 № 448/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>
12. Аналіз ринку. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>
13. Рейтинг бірж по капіталізації. URL: <https://ffin.ua/ru/blog/articles/investopedia/post/reitynh-birzh-za-kapitalizatsiieiu>
14. Główny Rynek GPW – Rynek Główny. URL: <https://www.gpw.pl/>

References

1. Kovalev A. I., & Privalo V. P. (2001). Analiz finansovogo sostoyaniya predpriyatiya [Analysis of the financial condition of the enterprise]. 4th ed. Moscow: E&M, 2001 [in Russian].
2. Kasianova N. V., & Kurbanov O. O. (2017). Fondovyi rynek: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [Stock market: current situation and prospects]. Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society, 10. Retrieved from [http://economyandsociety.in.ua/journal/10\\_ukr/46.pdf](http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/46.pdf) [in Ukrainian].
3. Matskiv R. T., & Fultynska N. F. (2019). Diialnist fondovykh birzh v Ukraini na suchasnomu etapi [Activity of stock exchange in Ukraine at the modern stage]. Hroshi, finansy i kredyt – Money, Finance and Credit, 31, 663–669. Retrieved from [http://market-infr.od.ua/journals/2019/31\\_2019\\_ukr/100.pdf](http://market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/100.pdf) [in Ukrainian].
4. Nikbacht E., & Gropelli A. (1993). Finansy [Finance]. Trans. from English. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
5. Reznik N. P., & Diachenko Ya. E. (2018). Problemy ta perspektyvy formuvannya fondovykh birzh v Ukraini [Problems and prospects of forming of exchange stocks in Ukraine]. Suchasni pytannia ekonomiky i prava – Modern Issues of Economics and Law, 1, 119–128 [in Ukrainian].
6. Stoner James A. F., & Dolan Edwin G. (2000). Vstup u biznes [Introduction to Business]. Trans. form English. Kyiv: Publishing house of the European University of Finance, Information Systems, Management and Business [in Ukrainian].

7. Tymoshenko O. V., & Hudyma L. O. (2020). Efektyvnyi rozvytok natsionalnoho rynku tsinnykh paperiv yak imperatyv ekonomichnoho zrostantia Ukrainy [The Efficient Development of the National Securities Market as an Imperative of Ukraine's Economic Growth]. *Biznes-inform – Business-Inform*, 3, 293–298. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-3-293-298> [in Ukrainian].
8. Tretyakova O. V., Kharabara V. M., & Greshko R. I. (2020). Fondovyi rynek Ukrainy: osoblyvosti funktsionuvannia v suchasnykh umovakh [Stock market of Ukraine: features of functioning in modern conditions]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 5, 103–107. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.5.103> [in Ukrainian].
9. Official telegram channel of the Prime Minister of Ukraine Facebook. Retrieved from <https://bit.ly/2wZwswN> Twitter: [https://twitter.com/Denys\\_Shmyhal](https://twitter.com/Denys_Shmyhal) [in Ukrainian].
10. Pro tsinni papery ta fondovyi rynek: Zakon Ukrainy vid 24.09.2020 No 3480-IV [On securities and stock market: Law of Ukraine from 24.09.2020 No 3480-IV]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/print1491296480899025> [in Ukrainian].
11. Pro derzhavne rehuliuвання ryнкiv kapitalu ta orhanizovanykh tovarnykh ryнкiv: Zakon Ukrainy vid 30.10.1996 No 448/96-VR [On regulation of capital markets and organized commodity markets: Law of Ukraine from 30.10.1996 No 448/96-VR]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
12. Analiz rynku. Natsionalna komisiiia z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku [Market analysis. National Commission on Securities and Stock Market]. Retrieved from <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/> [in Ukrainian].
13. Rejting birzh po kapitalizatsii [Rating of stock exchanges by capitalization]. Retrieved from <https://ffin.ua/ru/blog/articles/investopediia/post/reitynh-birzh-za-kapitalizatsiieiu> [in Russian].
14. Główny Rynek GPW – Rynek Główny. Retrieved from <https://www.gpw.pl/> [in Polish].

**Посилання на статтю:**

Герасименко С. С. Інформаційне забезпечення поведінки інвесторів на фондовому ринку. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. пр.* 2021. №3-4. С. 5–14 doi: 10.31767/nasoa.3-4-2021.01.